

قسط و عدل

آیا تا به حال به شما ظلم شده است؟ یا به دیگران ظلم کرده‌اید؟ آیا از قضاوت دیگران درباره‌ی خود و از قضاوت خود درباره‌ی دیگران راضی هستید؟ آیا می‌دانید مبنای این رضایت و عدم رضایت چیست؟ آیا همان‌طور که از دیگران انتظار عدالت دارید، عدالت می‌ورزید؟ آیا از حکم عادلانه، هرچند به زیان شما باشد، استقبال می‌کنید؟

شناخت واژه

قَسَطَ (قَسَطًا) : دادگری کرد، انصاف ورزید، میانه‌روی کرد، عدالت پیشه نمود.

قَسَطَ (قَسَطًا) و قُسُوطًا : ظلم کرد، از راه حق منحرف شد.

عَدَلَ (عَدْلًا) و عَدَالَةً : عدالت ورزید، دادگری کرد.

عَدَلَ (عَدْلًا) و عُدُولًا : ظلم کرد، از حق عدول کرد (برگشت).

نکته: واژه‌ی «قاسط» اسم فاعل از «قَسَطَ، قَسَطًا» به معنای «ظالم» است و واژه‌ی «مُقَسِط»

به معنای «عادل» می‌باشد.

جست و جو

آیا در زبان فارسی از مشتقات این دو ریشه استفاده می‌شود؟ معنای آن‌ها را مشخص کنید و با استعمال آن‌ها در زبان عربی مقایسه کنید.

کاربرد در قرآن

برای آشنایی بیشتر با کاربردهای مختلف این دو ریشه در قرآن، جدول زیر را کامل کنید.

معنای واژه	مشخصات صرفی واژه	عبارت قرآنی	واژه	آیه
		وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا انعام ۱۵۲	فَاعْدِلُوا	۱
		وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ يَرِيهِمْ يَعْذِلُونَ انعام ۱۵۰	يَعْذِلُونَ	۲
		ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ بقره ۲۸۲	أَقْسَطُ	۳
		وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا جن ۱۵	الْقَاسِطُونَ	۴

قرآنت و ترجمہ

۱۔ قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ

اعراف ۲۹

۲۔ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَابْتِئَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ
وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ
يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

نحل ۹۰

۳۔ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ
لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا
وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ

انعام ۱۵۲

۴۔ فَاصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

حجرات ۹

۵۔ لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ
وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ
لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ

حدید ۲۵

۱۔ ابْتِئَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ : بخشش به خویشان

۶۔ وَ أَمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ

شوری ۱۵

۷۔ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ
وَلَوْ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ

نساء ۱۳۵

۸۔ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ
وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ ءَآلَا^۲ تَعْدِلُوا
إِعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ
وَ اتَّقُوا اللَّهَ
إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

مائدہ ۸

۹۔ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا
وَ إِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ
إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا^۳ يَعِظُكُمْ بِهِ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

نساء ۵۸

۱۔ لَوْ: هر چند، اگر

۲۔ ءَآلَا: أَنْ + لَا

۳۔ نِعِمَّا: نِعَم + مَا

تمرینات

تمرین اول — با دقت و تدبر در آیات درس به سؤالات زیر پاسخ دهید.
۱- به نظر شما از میان آیات درس، جامع‌ترین آیه در ارزش و اهمیت قسط و عدل کدام است؟ چرا؟

۲- مرجع ضمیر «هما» در آیه‌ی چهارم چیست؟ از این آیه‌ی شریفه چه نکات مهمی به دست می‌آید؟

تمرین دوم — با توجه به آیات ۱۸۱ اعراف، ۶۰ نمل و ۱۴ جن، در دو معنای متضاد مشتقات قسط و عدل دقت کرده و مشخص کنید که هر یک، در کدام معنا به کار رفته است؟

تمرین سوم — مشتقات ریشه‌ی «عدل» را از آیات ۹۵ مائده و ۷ انفطار، استخراج کرده و با توجه به این آیات، این مشتقات را معنا کنید.

حكمة

امام محمد باقر عليه السلام :

لا عَدْلَ كَالْإِنِّصَافِ

میزان الحکمة، باب انصاف

